

Sankt Hans Tale – Domus Felix den 23. juni 2026

Kære alle sammen.

Kære Børn. Kære Voksne.

Findes der en mere magisk og fortryllende aften end Sankthansaften?

Jeg husker tydelig hvordan, jeg selv som barn glædede mig til den bedste dag på året – det var Sankt Hans.

Måske fordi verden netop på denne dag var lidt vendt på hovedet. Sankt Hans var sådan en slags årets store omvendt-dag — lidt ligesom Oda Omvendt fra Ramasjang — hvor det hele pludselig foregik baglæns, skævt og på en måde, som ingen voksne normalt ville synes om.

Man måtte være oppe, når man normalt skulle sove, og sammen med venner selv om det ikke var weekend — og det var allerede det var noget helt specielt.

Så satte de voksne ild til en stor bunke grene på den lokale boldbane — hvor man normalt ikke engang måtte køre på cykel, og hvor man i hvert fald ikke måtte lege med tændstikker.

Og så brændte man en figur af en heks af — hvilket for mig var det mærkeligste - For hvad havde hun egentlig gjort for at fortjene det?

Når man så senere som voksen finder ud af at Sankthansaften netop er det helt særlige tidspunkt på året, hvor lyset faktisk vender om, solhverv / solvending – så giver det hele måske lidt mere mening.

Det føles næsten som om lyset nægter at give slip, selv om det er sen aften. Og sommervejret taler sit klarer sprog i disse dage - den danske sommer ligger stadig foran os som et åbent løfte.

Det er en tid fyldt med forventning.

En tid, hvor vi står midt mellem to tilstande — forår og sommer, begyndelse og afslutning — og hvor naturen selv synes at holde vejret et øjeblik, som om den også lige skal finde ud af, hvilken vej den vender.

Det er netop i dette magiske mellemrum — denne følelse af det ekstraordinære — at mennesket gennem tusinder af år har tændt bål, sunget, ofret og fejret.

Bålet og mennesket har altid været forbundet i en universel cirkel.

Lige så længe der har været ild, har vi samlet os omkring den.

For oldtidsmennesket var ilden ikke bare et praktisk redskab.

Den var et mirakel.

Et levende væsen.

Og et tegn fra guderne.

Et symbol på både skabelse og ødelæggelse, på varme og fare, på liv og død.

Ilden var rensende, beskyttende, forvandlende.

Den kunne holde rovdyrene væk, varme kroppen, koge maden, hærde metallet, brænde sygdom og ondskab bort.

Den kunne samle stammen, skabe fællesskab, give mod og give mening.

Og derfor er det ikke mærkeligt, at netop midsommer – tidspunktet hvor solen selv står som et brændende bål på himlen – er en vigtig afgørende tid.

Når vi fejrer Sankt Hans, står vi i virkeligheden midt i en tradition, der er langt ældre end Johannes Døberen, som jo var den Sankte Hans, som den kristne kirke senere knyttede dagen til.

Man fristes næsten til at tro, at kirken – ganske som med oldnordiske hedenske Jul – blot lagde sig oven på en allerede eksisterende hedensk midsommerfest, og gjorde den til sin egen.

For i Norden var midsommer en tid hvor ritualer og magi var særligt stærke, for varsler, for frugtbarhed, for beskyttelse mod det onde og for taknemmelighed over lyset.

I gamle nordiske samfund fandtes der noget, man kaldte nødild – en ild, der blev skabt ved friktion, uden gnister, uden metal, uden urenhed.

En ild, der var helt ren.

Den blev brugt i ritualer, når sygdom og ulykke ramte.

Man troede, at denne ild kunne rense både mennesker, dyr og ja selv hele landsbyer.

Det er den samme idé, vi bærer videre i aften:

At ilden kan brænde det dårlige og gamle bort og give plads til det nye.

At den kan samle os og minde os om, at vi hører sammen.

I vores kulturs ældste de poetiske vers og sagaerne - her fra Norden, spiller ilden en helt særlig rolle.

Den er både skabende og ødelæggende.

Det fortæller nogle af de allerførste nedskrevne tekster i Norden. Og her dukker vores Odin op — den gamle gudkonge med en evig stræben efter visdom. Ham som også er fundet i mulden ved store Lejrehaller.

Han vidste, at visdom ikke kommer af sig selv. Man må lytte, spørge og dele sine tanker med andre.

For ilden er ikke kun varme. Den er også et billede på visdom: én flamme kan tænde en anden, ligesom ét menneskes ord kan gøre et andet menneske klogere.

Det fortæller Odin faktisk i det 1000-år gamle digt Hávamál, Den Højes Tale, meget enkelt – *At visdom findes omkring bålet i samtalen.*

Men Odin vil vide alt! Så han opsøger Odin, vølven, vikingetidens kloge magiske kvinde - ikke en symbolsk heksefigur – men en rigtig kvinde – i kød og blod, der kan noget Odin ikke kan – hun kan nemlig se fremtiden.

Men modsat heksen på bålet, er hun noget ældre, mørkere og mere gådefuldt: kvinden, der i sagaerne, vandrer fra gård til gård med varslers i stemmen. Respekteret og frygtet. Budt indenfor — men aldrig helt tryk at have i huset. For hun bærer fremtiden med sig. Hun står med én fod i menneskenes verden og én i det ukendte.

Men hun er ikke billede på ondskab. Hun er en vejviser ved grænsen — mellem lys og mørke, før og efter, det gamle og det kommende. Og når hun taler, er det ikke for at trøste. Det er for at vise, at selv verden kan vende.

Fra vores fortid kender vi også bavnene — de gamle signalbål på høje steder. En bavn var ikke bare ild for ildens skyld. Den var beskyttelse. Når fjender nærmede sig, blev bålet tændt, og lyset kunne vandre fra høj til høj, hurtigere end en rytter kunne nå frem. På den måde blev ilden et fælles varsel: en flamme, der sagde til landsbyen, at nu skulle man vågne, samle sig og stå sammen. Bavnene var datidens alarm — men smukkere, og med røg i stemmen.

I den nordlige del af vores kommune er netop et eksempel på hvordan ildens beskyttende rolle er gået direkte fra symbol til praktisk overlevelse, for langs Isefjordens bredder på Hornsherred – er nemlig en lille charmerende landsby Kyndeløse. Der kan have betyde ”området med bavnene”

Og så er der heksen. Ja, hvad med hende.
Heksen på toppen af bålet er faktisk en ret ny tradition.

Først i begyndelsen af 1900-tallet begyndte man at sætte en symbolsk figur – en heks på bålet – inspireret af tyske skikke og folkelige forestillinger om at sende det onde til Bloksbjerg.

Når vi om lidt tænder bålet, tænder vi ikke bare et stor bunke grene.

Vi tænder en forbindelse.
En forbindelse til dem, der stod her før os.
Til dem, der tændte bål på højene, i landsbyerne, ved bavnene, i litteraturen.

Til dem, der bad om beskyttelse, håbede på en god høst, eller blot ønskede at mærke fællesskabet.

Vi tænder også en forbindelse til hinanden.
Til vores naboer, vores venner, vores familie, vores fællesskab.
Ilden minder os om, at vi ikke står alene.

At vi er en del af noget større.

For nogen handler sankthansaften måske ikke om ritualer og om at høre på en kedelige lang tale med historier om gamle dage, som mine to små piger kunne finde på at sige. Men i stedet handler det måske om at få lov til at være længe oppe, spise is med kolde fingre.

Måske er det derfor aftenen er så vigtig!

De minder os om, at magien ikke kun findes i historien, men også i det helt enkle — i gnisterne, grinene, røgen i håret og følelsen af, at i **aften** er verden lidt større end den plejer.

Måske er det derfor, Sankt Hans bliver ved med at virke på os: Fordi aftenen giver os lov til at vende verden en lille smule om. Børn må være oppe, når de burde sove. Voksne må stå og kigge ind i flammer og blive lidt stille.

Et sted, hvor vi kan lægge hverdagens støj fra os og bare være mennesker sammen.

Så lad os i aften tænde bålet med samme intention, som mennesker har gjort i tusinder af år:

Med håb.

Med mod.

Med taknemmelighed.

Lad os lade flammerne minde os om, at vi hører sammen.

At **der er mere der samler** os som mennesker.

Så jeg har en lille bøn til jer. Se nu mod det menneske der står tættest på jer her. Vend jer imod hinanden:

Smil, anerkend, og hils pænt og respektfuldt på hinanden –

og lad os bærer denne aftens mildhed og venlighed mod hinanden videre, ikke kun når det er omvendt dag – men hver dag.

Rigtig glædelig Sankt Hans!